

BEDENSEL ENGELLİ OLAN VE OLMAYAN BİREYLERİN ÇEŞİTLİ DUYGUDURUM DEĞİŞKENLERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Gökhan MALKOÇ* **Gökhan ÖZCAN****

ÖZ

Bu araştırma, bedensel engelli olan ve olmayan ergen bireylerin depresyon düzeylerini, sosyal görünüş kaygılarını ve vücut algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın örnekleminde kırk beşi engelli, kırk beşi engelli olmayan toplam doksan katılımcı bulunmaktadır. Araştırmanın verileri tüm katılımcılardan Beck Depresyon Ölçeği, Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği ve Vücut Algısı Ölçeği uygulanarak elde edilmiştir. Araştırma sonucunda engelli ergen bireylerin depresyon ve sosyal görünüş kaygı düzeyi engelli olmayan bireylerin depresyon ve sosyal görünüş kaygı düzeyinden daha yüksek; engelli bireylerin vücut algılarından sağladıkları tatmin ise engelli olmayan bireylerin vücut algılarından sağladıkları tatminden daha düşük olarak tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Bedensel Engel, Ergenlik, Depresyon, Sosyal Görünüş Kaygısı, Vücut Algısı.*

THE EXAMINATION OF VARIOUS EMOTIONAL VARIABLES ON INDIVIDUAL WITH AND WITHOUT PHYSICAL DISABILITY

ABSTRACT

This research aims at examining body perceptions and the levels of depression and social appearance anxiety of adolescent disabled and able-bodied individuals. The sample group of this research consists of ninety participants, forty-five of which are disabled individuals while the other forty-five are able bodied. The data of the research has been acquired through the Beck Depression Scale, Social Appearance Anxiety Scale and Body Image Perception Scale. The results indicate that while the depression and social appearance anxiety levels of disabled individuals are higher than those of able-bodied, the satisfaction they get from their body image perception is lower.

Key Words: *Disability, Adolescence, Depression, Social Appearance Anxiety, Body Image Perception.*

* Prof. Dr., Medipol Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi

** İstanbul Ticaret Üniversitesi Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

1. GİRİŞ

Bedensel engeli olan bireyi ve özelde bedensel engeli olan ergeni anlamak, bedensel engeli olmayan bir bireyi ve ergeni anlamaktan çok farklı bir yöntem gerektirmemektedir. Çünkü engellilik bir insanlık durumudur. Birçok insan geçici veya kalıcı bir şekilde hayatının bir döneminde kötüleşebilir ve geç yaşlara kadar işlevselliğindeki bu zorlukla baş etmeye çalışır (World Health Organization [WHO], 2011, s. 3).

5378 Sayılı Özürlüler (Engelliler) Kanunu'nda (2005) engellik, bireyin fiziksel, psişik ve sosyal yeterliliğinin farklı düzey ve derecelerdeki kaybı olarak tanımlanmaktadır. Tanımdan anlaşıldığı üzere engelli bireylerin engelli olmayanlardan farkı, doğuştan ya da sonradan oluşan bir yeti yitimine karşı uğraş vermeleri, olağan yaşamsal pratiklerin kendileri tarafından karşılanması konusunda zorluk yaşamaları ve toplumsal koşullara uyum sağlamaları amacıyla desteğe ihtiyaç duyuyor olmalarıdır.

Engelliliğin tanımı ve ele alınma yöntemleri ile ilgili alanyazını değerlendiren kaynaklar incelendiğinde engelliliğin daha önce fiziksel ve tıbbi bir sorun olarak algılandığı, literatüre de 'tıbbi model' olarak girdiği görülebilmektedir. Ancak bugün, birey ve onun bağlamı arasındaki ilişkiye yapılan vurgu, "biyopsikososyal model" yaklaşımını ortaya çıkarmıştır. Tıbbi model, her birey için normal olarak düşünülen aktiviteleri yerine getirmedeki yetersizlik ve kısıtlılıkları merkez almaktadır. Tıbbi modelin odak noktası yürüyemeyen insanlar için koltuk değneği ve tekerlekli sandalye üretmek gibi tıbbi teşhis, fiziksel rehabilitasyondur. (United Nations International Children's Emergency Fund [UNİCEF], 2013, s. 4). Tıbbi modelde engellilik, bireyin bir sorunu, doğrudan bir uzmanın yardımına ihtiyaç duyulmasını gerektiren bir hastalık, travma ve diğer sağlık sorunlarından kaynaklanan bir durum olarak görülmektedir. Sosyal model perspektifinden engellilik, temelde, bir hastalık ve sakatlanmadan etkilenen bireyin katılımından yoksun kaldığı toplumun karakteristiğine atfedilen bir şeydir (Edwards, Patrick ve Topolski, 2003, s. 234). Biyopsikososyal model ise bu iki temel modelin bir eklektik ürünü olarak değerlendirilebilir. Cram, Krauss ve Kresh (2009) biyopsikososyal modele vurgu yaparak, engelli bireylerin gelişimlerini konu edinen araştırmaların, psikoloji, sosyoloji, biyoloji, tıp, halk sağlığı, özel eğitim, psikopatoloji gibi disiplinler arası nitelikte olması gerektiğinden bahsetmekte ve engelli bireylerin gelişiminin tek bir sebebe indirgenemeyeceğini iddia etmektedirler. Ergenlik biyolojik, duygusal ve sosyal bir geçiş dönemidir. Şu halde engelliliğin birey için kaotik bir evre olan ergenlikte nasıl bir anlam taşıdığı konusu oldukça önemlidir. Ergenlik, hayat boyu olumlu ya da kronik durumlarla seyredecek riskli davranışların geliştiği kritik bir dönemdir. Aynı zamanda, bireyin gelişim ve sağlık yörüngesinin dramatik biçimde olumlu veya olumsuz yönlere yer değiştirdiği bir zamandır. Ergenliğin gelişimini karakterize eden bu değişiklikler göz önüne alındığında, çocukluk dönemine göre ergenliğin, önemli değişimleri, sağlık sorunlarını ve psikolojik bozuklukları içermesi şaşırtıcı değildir (Holmbeck, 2002, s. 409-410).

Ergenlik ile engellilik arasında kurulacak ilişki bu anlamda dikkatleri engelli ergenlerin duygudurumlarına çekmektedir. Engelli bireyler için çocukluktan yetişkinliğe geçiş karmaşıktır, çünkü bu kişiler sıklıkla ‘çocuk gibi’ görülürler. Görünür engelleriyle baş etmeye çalışan çocukların bazıları zayıf sağlık durumlarını fark ederler (Groce, 1999, s. 1). Engelli ergen birey bir yandan kendi fiziksel yetersizliği ile bir yandan da ergenlik döneminin gelişimsel ödev ve özellikleriyle baş etmeye çalışmaktadır. Bu durum, engelli ergen bireyi strese daha açık hale getirebilmekte ve depresyona yaklaştırmaktadır. Budak (2009)’a göre depresyon, iştahsızlık ve uykusuzluk, ümitsizlik, karamsarlık, yavaşlık, dikkatsizlik, geri çekilme gibi fiziksel, duygusal, bilişsel ve sosyal belirtileri içerisine alan bir duygudurum bozukluğudur. Ergen bireylerin, hafiften şiddetliye doğru deneyimledikleri depresif belirtilerle, yaşadıkları uzun süreli yaşam sorunları arasında ciddi bir ilişki vardır (Terzian, Moore ve Constance, 20014; Bodur ve Kücükkendirci, 2009).

Ergenlik, engellilik ve depresyon arasındaki ilişki ne kadar önemliyse, bedenin ve onun sunumunun belirleyici olduğu bir dönem olan ergenlik ile beden imajı ve buna bağlı oluşabilecek sosyal görünüş kaygısı arasındaki ilişki de o denli önemlidir. Gümüş ve diğerleri (2011), sosyal görünüş kaygısı ve vücut algısı arasındaki bağın bebeklikten ergenliğe ve oradan da, yaşlılığa değin, yaşamın ileriki dönemlerinde önemini sürdürmeye devam ettiğini öne sürer. Oktan ve Şahin (2010) ise bedenin gerçekçi biçimde kabulünün kişinin mutlu olup olmamasını belirlediğini ve bu gelişimsel ödevin en çok ergenlik döneminde soruna dönüştüğünü belirtir. Bilişsel olgunluk ile birlikte, ergenler yaşam meselelerini içeren daha büyük çaplı kaygılar ifade etmeye başlarlar. Kaygı sorunlarını doğru anlayabilmek için, bu dönemdeki normal olan kaygıyı bilmek gerekmektedir. Normal kaygı ile karşılaştırıldığında klinik kaygılar, uzun zamanlı ve aşamalı, uyumsuz, zorlayıcı ve kötüleştiricidir (Bernstein ve Victor, 2010, s. 106).

Bu araştırma, bedensel engelli olan ve olmayan ergen bireylerin depresyon düzeylerini, sosyal görünüş kaygılarını ve vücut algılarını incelemeyi amaçlamaktadır. Buna göre bedensel engelli bireylerin depresyon düzeyinin ve sosyal kaygı düzeyinin, bedensel engelli olmayanların depresyon ve sosyal kaygı düzeyinden daha yüksek; bedensel engelli bireylerin vücut algılarından sağladıkları doyumun ise engel olmayan bireylerden daha düşük olduğu araştırmanın hipotezleri olarak belirlenmiştir. Buna ek olarak araştırmanın amaçları arasında engelli olan ve olmayan bireylerin duygudurumlarının, cinsiyet, yaş, ebeveyn eğitim düzeyi, gelir düzeyi ve kardeş sayısı gibi bazı demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek de mevcuttur. Literatürde bedensel engellilik ve duygudurum bozuklukları arasındaki korelasyonları inceleyen çalışmalar mevcuttur. Ancak şimdiye kadarki araştırmaların birçoğu doğrudan bedensel engelli ergen bireyler yerine, onların ebeveynlerini konu almıştır. Bu araştırma ile kendilik gelişiminin en hassas dönemi olan ergenliğin içerisinde bulunan engelli olan ve olmayan bireylerin nasıl hissettikleri sorusuna cevap aranmaya çalışılmıştır. Böylece bu araştırmanın sonuçları, engelli ergen bireylerin ruh sağlıkları üzerinde yapılacak

ileriki çalışmalara hem teorik hem pratik açıdan katkı yapması açısından önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın örnekleminde doksan katılımcı bulunmaktadır. Bunların kırk beşi İstanbul ili, Zeytinburnu ilçesinde bulunan Özel Zeytinburnu Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi'nde fizyoterapi desteği alan bedensel engelli bireylerden (ort.=15,27; ss=1,58) ve kırk beşi bu bireylerin (ort.=15,51; ss=1,84) yakınlarından (kardeş, kuzen vb.) seçilen ve herhangi bir bedensel engeli bulunmayan bireylerden oluşmaktadır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Demografik Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formunda, katılımcılardan yaş, cinsiyet, kardeş sayısı; ebeveyn den ise ebeveyn eğitimi düzeyi ve gelir düzeyi bilgileri alınmıştır.

Beck Depresyon Envanteri (BDE): 1979'da Aaron T. Beck ve arkadaşları tarafından geliştirilen Beck Depresyon Envanteri, bireyin duygusal, bilişsel, bedensel ve motivasyonel yönden depresyon belirtilerinin derecesini değerlendirmektedir. Envanterde 21 madde bulunmaktadır. Her madde 4 seçeneğlidir ve 0 ile 3 arasında puanlanmaktadır. Envanterden alınacak toplam puan bireyin depresyon skorunu vermektedir ve bu da 0 ile 63 arasındadır. BDE'nin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını Hisli (1989) yapmış olup, kesme puanını 17, Cronbach alfa katsayısını ise 0.80 olarak tespit etmiştir.

Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği (SGKÖ): SGKÖ, Hart ve arkadaşları (2008) tarafından bireylerin sosyal görünüş kaygı düzeylerini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. SGKÖ, bireylerin sosyal görünüş kaygılarının duygusal, davranışsal ve bilişsel boyutlarını değerlendiren, 16 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçektir. Türkçe'ye adaptasyonu Doğan (2010) tarafından yapılmış, faktör yapısı, özgün formunda olduğu gibi tek boyutlu bulunmuş, güvenilirlik katsayısı .88, Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .93 ve test tekrar-test güvenilirlik katsayısı ise .85 olarak tespit edilmiştir.

Vücut Algısı Ölçeği (VAÖ): Vücut Algısı Ölçeği, 1953'te, bireylerin vücutlarından sağladıkları doyum ile benlik kavramları arasında bir yakınlık olduğu düşüncesinden yola çıkan Secord ve Jourard tarafından geliştirilmiştir. Hovardaoğlu (1986) tarafından Türkçe'ye adaptasyonu yapılan VAÖ, 5 dereceli likert tipi 40 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin her bir maddesi bir beden yahut bir organ parçasını veya fonksiyonunu değerlendirmektedir. Ölçek toplam puanı 40 ile 200 puan arasında değişkenlik arz etmektedir. Ölçekte alınan yüksek puanlar doyum derecesinin yüksekliğini ifade etmektedir. Ölçeğin kesme puanı ise 135'tir.

3. İŞLEM

Uygulama sırasında, araştırma ölçeklerinin tamamı katılımcılar ile yüz yüze, bireysel olarak uygulanmıştır. Engelli bireyler için Demografik Form A, engelli olmayan bireyler için ise Demografik Form B verilmiştir. Tüm ölçekler katılımcılara peş peşe uygulanmıştır. Araştırma ölçeklerinden elde edilen verilerin analizi SPSS 24 istatistik programı ile yapılmıştır. Araştırma verileri T-Testi, ANOVA, Mann Whitney U-testi ve Kruskal Wallis testleri ile değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Mevcut değişkenlere ait verilerin analizinde kullanılacak testlerin belirlenmesi amacıyla verilere normallik testi uygulanmıştır. Bu test sonucuna göre normal dağılıma uyan durumlarda Bağımsız Örneklem T-Testi ve ANOVA; uymayan durumlarda ise Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Araştırmaya katılan tüm bireylerin engellilik durumu ile sahip oldukları depresyon, sosyal görünüş kaygısı ve vücut algısı tatmini düzeyleri arasındaki istatistiksel ilişkiye ait veriler Ek-1’de; engelli bireylerin depresyon, sosyal görünüş kaygısı ve vücut algısı tatmini düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki istatistiksel ilişkiye ait veriler Ek-2’de; engelli olmayan bireylerin depresyon, sosyal görünüş kaygısı ve vücut algısı tatmini düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki istatistiksel ilişkiye ait veriler Ek-3’te verilmiştir.

4.1. Engel Durumuna Göre Depresyon Düzeylerinin Karşılaştırılması

Mann-Whitney *U* testi sonucuna göre; engelli bireylerin depresyon düzeyleri ile engelli olmayan bireylerin depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır ($U=479,00$ $p=0,00$, $z=-4,31$, $r=-0,45$). Buna göre engelli bireylerin depresyon düzeyi puanları sıralama ortalaması (57,36), engelli olmayan bireylerin depresyon düzeyi puanları sıralama ortalamasından (33,64) yüksektir. Etkinin büyüklüğü orta düzeydedir.

4.2. Engel Durumuna Göre Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeylerinin Karşılaştırılması

Bağımsız Örneklem T-Testi sonucuna göre; engelli bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalaması (Ort=49,20, SS=14,97) ile engelli olmayan bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasından (Ort=33,13, SS=8,87) farklıdır ve bu fark istatistiksel açıdan anlamlıdır ($t(71,51)=6,19$, $p=0,000$, $r=0,59$). Buna göre engelli bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri engelli olmayan bireylere göre daha yüksektir. Etkinin büyüklüğü orta düzeydedir.

4.3. Engel Durumuna Göre Vücut Algısı Tatmini Düzeylerinin Karşılaştırılması

Engelli bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri ile engelli olmayan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri arasında anlamlı bir fark

olduğu Mann-Whitney U testi ile ($U=637,50$ $p<0,01$, $z=-3,03$, $r=-0,31$) görülmüştür. Buna göre engelli olmayan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyi puanları sıralama ortalaması (53,83), engelli bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyi puanları ortalamasından (37,17) yüksektir. Etkinin büyüklüğü düşüktür.

4.4. Depresyon Düzeyine Göre Cinsiyet Değişkeninin Analizi

Beck Depresyon Ölçeği uygulanan engelli bireylerde; kadınların depresyon düzeyleri ortalaması (Ort=18,63, SS=8,00) erkeklerin depresyon düzeyleri ortalamasından (Ort=17,19, SS=9,50) farklıdır ancak bu fark Bağımsız Örneklem T-Testi sonucuna göre ($t(39,37)=0,54$, $p=0,59$, $r=0,26$) istatistiksel açıdan anlamlı değildir. Engelli olmayan bireylerde de, kadınların depresyon düzeyleri ile erkeklerin depresyon düzeyleri arasında Mann-Whitney U testi sonucuna göre ($U=172,000$ $p=0,153$, $z=-1,428$, $r=-0,21$) anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.5. Depresyon Düzeyine Göre Yaş Değişkeninin Analizi

Beck Depresyon Ölçeği uygulanan engelli bireylerden; 15 yaş altı olan bireylerin depresyon düzeyleri ile 15 yaş ve üzeri bireylerin depresyon düzeyleri arasında Mann-Whitney U testi sonucuna göre ($U=183,00$ $p=0,40$, $z=-0,84$, $r=-0,12$) anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Beck Depresyon Ölçeği uygulanan engelli olmayan bireylerden; 15 yaş altı olan bireylerin depresyon düzeyleri ile 15 yaş ve üzeri bireylerin depresyon düzeyleri arasında Mann-Whitney U testi sonucuna göre ($U=150,00$ $p=0,07$, $z=-1,81$, $r=-0,27$) anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.6. Depresyon Düzeyine Göre Kardeş Sayısı Değişkeninin Analizi

Beck Depresyon Ölçeği uygulanan engelli bireylerin depresyon düzeyi puanları sahip olunan kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği Anova Testi sonucunda ($F(3,41)=1,372$, $p=0,27$, $r=0,09$) görülmektedir. Yapılan Anova Testi sonucuna göre ($F(3,41)=0,62$, $p=0,61$, $r=0,04$) Beck Depresyon Ölçeği uygulanan engelli olmayan bireylerin de depresyon düzeyi puanlarının sahip olunan kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir.

4.7. Depresyon Düzeyine Göre Anne Eğitimi Değişkeninin Analizi

Beck Depresyon Ölçeği uygulanan engelli bireylerin depresyon düzeyi puanlarında anne eğitimine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık bulunduğu Anova Testi sonuçları ile ($F(2,42)=7,54$, $p<0,01$, $r=0,51$) görülmüştür. Anne eğitiminin depresyon düzeyine etkisi orta düzeydedir.

Games-Howell post hoc testi sonucunda annesi ilköğretim düzeyinde eğitim alanlar ile ortaokul düzeyinde eğitim alanların depresyon

düzeyi puanlarındaki ($p=0,00$) farklılığın anlamlı olduğu görülmekte ve ortaokul düzeyinde eğitim alanlar ile lise ve üzeri düzeyde eğitim alanların depresyon düzeyi puanlarındaki ($p=0,04$) farklılığın anlamlı olduğu görülmektedir. Beck Depresyon Ölçeği uygulanan engelli olmayan bireylerde, Kruskal Wallis Testi Sonucuna göre ($H=0,22$, $SD=2,00$, $p=0,90$) depresyon düzeyi anne eğitimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir.

4.8. Depresyon Düzeyine Göre Baba Eğitimi Değişkeninin Analizi

Engelli bireylerin depresyon düzeyi puanları baba eğitimine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($F(2,42)=0,11$, $p=0,89$, $r=0,01$). Kruskal Wallis Testi Sonucuna göre engelli olmayan bireylerde, depresyon düzeyi baba eğitimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmektedir. ($H=1,297$, $SD=2,00$, $p=0,523$).

4.9. Depresyon Düzeyine Göre Gelir Düzeyi Değişkeninin Analizi

Anova Testine göre engelli bireylerin depresyon düzeyi puanları gelir miktarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği ($F(3,41)=1,16$, $p=0,34$, $r=0,08$) görülmektedir. Ancak Kruskal Wallis Testi sonucuna göre engelli olmayan bireylerde, depresyon düzeyi ailenin gelir miktarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($H=10,39$, $SD=3,00$, $p=0,02$). Farkın hangi grup ya da gruplardan kaynaklandığını bulmak için tüm gelir düzeyi değişkenleri için Mann-Whitney U testleri uygulanmıştır. Mann-Whitney U testi sonucuna göre engelli olmayan bireylerden aile geliri 1000 TL ve altında olanlar ile 1000-2000 TL olanların ($U=14,00$ $p=0,31$, $z=-1,02$, $r=-0,24$), aile geliri 1000 TL ve altında olanlar ile 3000 TL ve üzerinde olanların ($U=14,50$ $p=0,76$, $z=-0,31$, $r=-0,08$), aile geliri 1000-2000 TL olanlar ile 2000-3000 TL olanların ($U=82,50$ $p=0,14$, $z=-1,49$, $r=-0,27$), aile geliri 1000-2000 TL olanlar ile 3000 TL ve üzeri olanların ($U=55,00$ $p=0,15$, $z=-1,44$, $r=-0,28$) depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Ancak aile geliri 1000 TL ve altında olanlar ile 2000-3000 TL olanların depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($U=5,50$ $p=0,038$, $z=-2,08$, $r=-0,48$). Etkinin büyüklüğü orta düzeydedir. Depresyon düzeyleri ortalama değerleri göz önünde bulundurulduğunda aile geliri 1000 TL ve altında olanların (31,33) depresyon düzeyi puanları 2000-3000 TL olanların (15,75) depresyon düzeyi puanlarından yüksektir. Bunun yanı sıra engelli olmayan bireylerden aile geliri 2000-3000 TL olanlar ile 3000 TL ve üzeri olanların depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır ($U=28,00$ $p<0,01$, $z=-2,97$, $r=-0,57$). Etkinin büyüklüğü orta düzeydedir. Depresyon düzeyleri ortalama değerleri göz önünde bulundurulduğunda aile geliri 3000 TL ve üzeri olanların depresyon düzeyi puanları (31,14) 2000-3000 TL olanların depresyon düzeyi puanlarından (15,75) yüksektir.

4.10. Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeyine Göre Cinsiyet Değişkeninin Analizi

Bağımsız Örneklem T-Testi sonucuna göre engelli bireylerde; kadınların sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasının (Ort=51,92, SS=15,90) erkeklerin sosyal

görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasından (Ort=46,10, SS=13,54) farklı olduğu ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ($t(42,98)=1,326$, $p=0,19$, $r=0,19$) görülmektedir. Bağımsız Örneklem T-Testi sonucuna göre engelli olmayan bireylerde; kadınların sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasının (Ort=33,41, SS=9,63) erkeklerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasından (Ort=32,63, SS=7,57) farklı ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ($t(37,66)=0,30$, $p=0,76$, $r=0,05$) görülmektedir.

4.11. Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeyine Göre Yaş Değişkeninin Analizi

Analiz sonuçları, Bağımsız Örneklem T-Testi'ne göre engelli bireylerde yaşı; 15 yaş altı olan bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasının (Ort=46,07, SS=15,50) 15 yaş ve üzeri olan bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasından (Ort=50,61, SS=14,77) farklı olduğunu ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığını ($t(24,09)=-0,92$, $p=0,37$, $r=0,03$) göstermektedir. Bağımsız Örneklem T-Testi'ne göre engelli olmayan bireylerde yaşı; 15 yaş altı olan bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasının (Ort=30,60, SS=8,78) 15 yaş ve üzeri olan bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyleri ortalamasından (Ort=34,40, SS=8,79) farklı ancak yine bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığını ($t(28,12)=-1,37$, $p=0,18$, $r=0,06$) göstermektedir.

4.12. Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeyine Göre Kardeş Sayısı Değişkeninin Analizi

Anova Testine göre engelli bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyi puanları sahip olunan kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($F(3,41)=2,08$, $p=0,19$, $r=0,13$). Anova Testine göre engelli olmayan bireylerin de sosyal görünüş kaygısı düzeyi puanları sahip olunan kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($F(3,41)=0,79$, $p=0,51$, $r=0,05$).

4.13. Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeyine Göre Anne Eğitimi Değişkeninin Analizi

Engelli bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyinin anne eğitimine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği Anova Testi sonucunda ($F(2,42)=0,649$, $p=0,528$, $r=0,029$) görülmektedir. Anova Testine göre engelli olmayan bireylerin de sosyal görünüş kaygısı düzeyleri anne eğitimine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($F(2,42)=2,74$, $p=0,08$, $r=0,12$).

4.14. Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeyine Göre Baba Eğitimi Değişkeninin Analizi

Yapılan Anova Testi sonuçlarına göre engelli bireylerin sosyal görünüş kaygısı düzeyinin baba eğitimine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği ($F(2,42)=0,31$, $p=0,73$, $r=0,01$), engelli olmayan bireylerin sosyal

görünüş kaygısı düzeyinin baba eğitime göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği ($F(2,42)=1,30$, $p=0,28$, $r=0,06$) görülmektedir.

4.15. Sosyal Görünüş Kaygısı Düzeyine Göre Gelir Düzeyi Değişkeninin Analizi

İncelendiğinde Kruskal Wallis Testi Sonucuna göre engelli bireylerde, sosyal görünüş kaygısı düzeyi ailenin gelir miktarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($H=0,18$, $SD=3,00$, $p=0,98$). Engelli olmayan bireylerde, sosyal görünüş kaygısı düzeyi ailenin gelir miktarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($H=4,12$, $SD=3,00$, $p=0,25$).

4.16. Vücut Algısı Tatmini Düzeyine Göre Cinsiyet Değişkeninin Analizi

Bağımsız Örneklem T-Testi sonucuna göre engelli bireylerde; kadınların vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri ortalamasının ($Ort=122,92$, $SS=27,40$) erkeklerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri ortalamasından ($Ort=137,43$, $SS=29,50$) farklı ancak bu farkın istatistiksel açıdan anlamlı olmadığı ($t(41,18)=-1,70$, $p=0,10$, $r=0,25$) görülmektedir. Mann-Whitney U testi sonucuna göre; engelli olmayan kadın bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri ile engelli olmayan erkek bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($U=161,50$ $p=0,09$, $z=-1,67$, $r=-0,24$).

4.17. Vücut Algısı Tatmini Düzeyine Göre Yaş Değişkeninin Analizi

Engelli bireylerden; 15 yaş altı olan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri ile 15 yaş ve üzeri bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri arasında Mann-Whitney U testi sonucunda ($U=181,50$ $p=0,38$, $z=-0,87$, $r=-0,13$) anlamlı bir fark bulunmamaktadır. Engelli olmayan bireylerden; 15 yaş altı olan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri ile 15 yaş ve üzeri bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyleri arasında da Mann-Whitney U testi sonucunda ($U=172,00$ $p=0,20$, $z=-1,28$, $r=-0,19$) anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

4.18. Vücut Algısı Tatmini Düzeyine Göre Kardeş Sayısı Değişkeninin Analizi

Kruskal Wallis Testi Sonucunda engelli bireylerde, vücut algılarından alınan tatmin düzeyinin sahip olunan kardeş sayısına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği ($H=6,18$, $SD=3,00$, $p=0,10$), Anova Testine göre engelli olmayan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyinin sahip olunan kardeş sayısına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermediği ($F(3,41)=0,23$, $p=0,87$, $r=0,02$) görülmektedir.

4.19. Vücut Algısı Tatmini Düzeyine Göre Anne Eğitimi Değişkeninin Analizi

Anova Testine göre engelli bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyi puanları anne eğitime göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($F(2,42)=2,03$, $p=0,14$, $r=0,09$). Kruskal Wallis Testi Sonucuna göre engelli olmayan bireylerde vücut algılarından alınan tatmin düzeyi anne

eğitimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($H=0,07$, $SD=2,00$, $p=0,97$).

4.20. Vücut Algısı Tatmini Düzeyine Göre Baba Eğitimi Değişkeninin Analizi

incelendiğinde, Kruskal Wallis Testi Sonucunda engelli bireylerde, vücut algılarından alınan tatmin düzeyi baba eğitimine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemekte ($H=0,14$, $SD=2,00$, $p=0,94$), Anova Testine göre engelli olmayan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyi puanları baba eğitimine göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemekte ($F(2,42)=0,07$, $p=0,96$, $r<0,01$) olduğu görülmektedir.

4.21. Vücut Algısı Tatmini Düzeyine Göre Gelir Düzeyi Değişkeninin Analizi

Kruskal Wallis Testi Sonucunda engelli bireylerde, vücut algılarından alınan tatmin düzeyi ailenin gelir miktarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($H=4,66$, $SD=3,00$, $p=0,20$). Anova Testine göre engelli olmayan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyi puanları gelir miktarına göre istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($F(3,41)=2,43$, $p=0,08$, $r=0,15$).

5. TARTIŞMA

Bu araştırmada, bedensel engelli olan ve olmayan ergen bireylerin depresyon düzeylerinin, sosyal görünüş kaygılarının ve vücut algılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Mevcut araştırma bulgularına göre engelli bireylerin depresyon düzeyinin engelli olmayan bireylerin depresyon düzeyinden daha yüksek olduğu tespit edilmiş ve araştırma hipotezinin doğrulandığı görülmüştür. Bu bağlamda ilgili literatür incelendiğinde, engelli bireylerin depresyon düzeyinin daha yüksek olacağına dair kurulan araştırma hipotezini dolaylı ve dolaysız destekleyen (Porvarðardóttir, 2014; King, Shultz, Steel, Gilpin ve Cathers, 1993) ve desteklemeyen (Akçamete ve Kargin, 1998; Kaner, 1995) çalışmaların mevcut olduğu görülmektedir. Nitekim Yavuzer'e (2008) göre, ergen bireyin arzu ya da amaçlarının önüne çıkan dış ve iç nedenler onun kırıklık (frustration) yaşamasına neden olur. Ergen bireylerin az bir bölümünde öfke, hemen hepsinde ise sıkıntı hali yaratan nedenlerin en önemlilerinden birisi biyolojik yetersizliktir. Önceki araştırmalara ek olarak mevcut araştırma bulgularının da gösterdiği üzere engelli ergen bireyler için hem iç hem de bir dış kırıklık nedeni oluşturan engellilik, onların depresyona daha meyilli olmalarına sebep olmaktadır.

Araştırma sonuçları, engelli bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyinin, engelli olmayan bireylerin vücut algılarından aldıkları tatmin düzeyinden daha düşük; engelli bireylerin sosyal görünüş kaygılarının ise engelli olmayanlara göre daha yüksek olduğunu bulgulararak, mevcut araştırmanın diğer iki hipotezini de doğrulamıştır. İlgili literatür (Tylka, 2004; Wade ve Tiggemann, 2013; Ferguson, Munoz, Garza ve Galindo, 2012; Furnham, Badmin ve Sneade, 2002; Gupta, 2011;

George, 2010; Pendley, Dahlquist ve Dreyer, 1996; Stice ve Whitenton, 2002; Moss, 2011; Jonstang, 2009; Tan ve Yew, 2012; Seki ve Dilmaç, 2015; Öksüz, 2012; Gürsel ve Koruç, 2011) mevcut araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. McDaniel'a (1976) göre de vücut algısı kendilik algısının gelişiminde önemli bir rol oynamaktadır. Yazara göre düşük vücut algısı tatmininin fiziksel engelli bireyleri, engelli olmayanlara göre daha fazla etkilemesi ve anksiyete gibi birtakım duygudurum sorunlarına neden olması evrensel bir bulgudur.

Mevcut araştırma sonuçları, hem engelli bireylerde hem de engelli olmayan bireylerde cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, baba eğitimi değişkenlerinin depresyon düzeyleri, sosyal görünüş kaygıları ve vücut algısı tatminleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturmadığını göstermektedir. Engellilerin depresyon düzeylerini, sosyal görüş kaygılarını ve vücut algılarını konu edinen literatürün kısıtlı olmasının yanında engellilik araştırmalarında bahsi geçen demografik faktörlerin bir değişken olarak ele alınmasının sınırlı oluşu (bkz. Kaner, 2000) mevcut araştırmanın diğer araştırmalar ile mukayese edilememesine sebep olmuştur.

Araştırma sonuçları incelendiğinde anne eğitiminin sadece engelli bireylerin depresyon düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğu görülmektedir. Diğer eğitim kademelerine kıyasla ilköğretim mezunu olan annelerin, engelli çocuklarının daha depresif hissetmeleri, özellikle anne eğitim düzeyinin engelli bireylerin duygudurumları üzerindeki belirleyiciliğini ortaya koymaktadır. Literatürde bu konu ile ilgili engelli bireylerden ziyade annelerin depresyon düzeyleri incelenmiş olduğundan dolayı diğer araştırmalar ile yapılması istenen mukayese mümkün olmasa da mevcut araştırma bulgusu babalara kıyasla annelerin, risk grubundaki çocukların yaşamında çok önemli bir konuma sahip olabileceklerini düşündürmüştür.

Mevcut araştırma sonuçları aile gelir düzeyinin sadece engelli bireylerin depresyon düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark oluşturduğunu göstermektedir. Gelir düzeyinin bir değişken olarak ele alındığı araştırmaların oldukça kısıtlı olması, bu değişkenin detaylı bir biçimde incelenmesini zorlaştırmaktadır.

Mevcut araştırma bulgularına göre engelli ergen bireylerin, engelli olmayanlara kıyasen engellilikleri sebebiyle depresyon, anksiyete gibi birtakım duygudurum sorunlarına daha meyilli oluşları, zaten bir kimlik karmaşası çağı olan ergenlik dönemini daha da zor hale getirebilme riski taşımaktadır. Ancak literatürdeki çoğu araştırmanın çalışma evreni olarak engelli bireylerin ebeveynlerini tayin etmiş olduğu gerçeği göz önüne alındığında, engelli ergen bireylerin bizzat kendilerinin nasıl hissettiği sorusu çoğu zaman cevapsız kalmakta ve yetişkin yaşamının kalitesini belirleyecek nitelikte olan bu önemli gelişimsel dönem, engelliler adına göz ardı edilmektedir. Gelecek araştırmaların doğrudan engelli ergen bireylerin duygudurumlarını dikkate alan hipotezler geliştirmesinin, halen bakir olan bu alanı zenginleştireceği düşünülmektedir.

Araştırmanın bulguları aynı zamanda engelli ergen bireylerin duygusal ve sosyal yönlerinin engelli olmayanlardan daha fazla desteklenmesi gerektiğini göstermiştir. Stalker (2007), engelli ergen bireylerin engelli olmayan ergen bireylere göre yaşamda daha az risk aldıklarını, daha korunmuş mekanlarda yaşadıklarını, bu nedenle özgürlüklerinin kısıtlandığını ve olumsuz durumlara daha az direnç (resilience) gösterdiklerini aktarmaktadır. Buradan hareketle mevcut araştırma sahasında engelli ergen bireylerin iyi oluşlarının ve direnç mekanizmalarının desteklenmesi amacıyla psikodrama tekniklerini içeren uzun dönemli bir grup psikoterapisi süreci planlanmaktadır. Bu süreç sonunda engelli ergen bireylerin risk alma, karar verme, duyguları ifade etme, yansıtma özdeşimlere karşı direnç gösterme gibi duygusal ve sosyal becerilerin kazandırılması amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Akçamete, G. ve Kargın, T. (1998). Bedensel engeli olan ve olmayan üniversite öğrencilerinin yaşam yönelimi düzeylerinin incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 13 (42), 37-44.

Bernstein, G. A. ve Victor, A. M. (2010). Pediatric anxiety disorders. K. Cheng & K. M. Myers, (Ed.), *Foundations of child and adolescent psychiatry: The essentials* (Second ed.) (103-121). Philadelphia: Wolters Kluwer.

Budak, S. (2009). *Psikoloji Sözlüğü* (4. Baskı) içinde (1, 196, 418, 112). İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.

Cram, P. H., Krauss, M. W. ve Kersh, J. (2009). Adolescents with developmental disabilities and their families. R. M. Lerner & L. Steinberg, (Ed.), *Foundations of handbook of adolescent psychology* (3rd ed.) (589-617). New Jersey: John Wiley & Sons.

Edwards, T. C., Patrick, D. L. ve Topolski, T. D. (2003). Quality of life of adolescents with perceived disabilities. *Journal of Pediatric Psychology*, 28 (4), 223-241.

Ferguson, C. J., Munoz, M. E., Garza, A. ve Galindo, M. (2012). Concurrent and prospective analyses of peer, television and social media influences on body dissatisfaction, eating disorder symptoms and life satisfaction in adolescent girls. *J Youth Adolescence*, 43 (1), 1-14.

Furnham, A., Badmin, N. ve Sneade, I. (2002). Body image dissatisfaction: Gender differences in eating attitudes, self-esteem, and reasons for exercise. *The Journal of Psychology*, 136(6), 581-596.

George, H. R. (2010). *The effects of media exposure on body dissatisfaction and cognitive bias in adolescent girls and boys*. Unpublished doctorate thesis, The University of Leeds.

Groce, N. (1999). *An overview of young people living with disabilities: Their needs and their rights* (1. Baskı). New York: United Nations Children's Fund Programme Publications.

Gupta, Charulata. (2011). *The relation between body image satisfaction and self-esteem to academic behaviour in adolescents and pre-adolescents*. Unpublished master's thesis, University of Manitoba.

Gümüş, A. B., Çevik, N., Hyusni, S. H., Biçen, ř., Keskin, G. ve Malak, A. T. (2011). Gebelikte benlik saygısı ve beden imajı ile ilişkili özellikler. *Anatolian Journal of Clinical Investigation*, 5 (1), 7-14.

Gürsel, F. ve Koruç, Z. (2011). The influence of physical activity on body image in people with and without acquired mobility disability. *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis*, 41 (4), 29-35.

Holmbeck, G.N., Friedman, D., Abad, M. ve Jandasek, B. (2006). Development and psychopathology in adolescence. D. A. Wolfe & E. J. Mash, (Ed.), *Foundations of behavioral and emotional disorders in adolescents: Nature, assessment, and treatment* (21-55). New York: The Guilford Press.

Jonstang, I. C. (2009). *The effect of body dissatisfaction on eating disorder symptomatology: Mediating effects of depression and low self-esteem*. Unpublished master's thesis, Universitetet I Oslo.

Kaner, S. (1995). Görme ve ortopedik engelli ve engelli olmayan ergenlerin benlik saygılarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (1), 11-18.

Kaner, S. (2000). Ortopedik engelli ve engelli olmayan erkek ergenlerde benlik saygısı ve beden imajı. *Özel Eğitim Dergisi*, 2 (4), 13-22.

King, G. A., Shultz, I. Z., Steel, K., Gilpin, M. ve Cathers, T. (1993). Self-evaluation and self concept of adolescents with physical disabilities. *The American Journal of Occupational Therapy*, 47 (2), 132-140.

McDaniel, J. (1976). *Physical disability and human behavior* (2. Baskı). Great Britain: A. Wheaton & Co. Exeter.

Oktan, V. ve şahin, M. (2010). Kız ergenlerde beden imajı ile benlik saygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 544-556.

Öksüz, Y. (2012). Üniversite öğrencilerinin özerklik düzeyleri ile vücut algıları arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 69-77.

Özürlüler ve bazı kanun ve kanun hükmünde kararnamelerde değişiklik yapılması hakkında kanun. (b.t.). 1 Mart 2016, http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10110701_5378_sayili_kanun.pdf.

Pendley, J. S., Dahlquist, L. M. ve Dreyer, Z. (1996). Body image and psychosocial adjustment in adolescent cancer survivors. *Journal of Pediatric Psychology*, 22(1), 29-43.

Seki, T. Ve Dilmaç, B. (2015). Ergenlerin sahip oldukları değerler ile öznel iyi oluş ve sosyal görünüş kaygı düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler: bir model önerisi. *Eğitim ve Bilim*, 40 (179), 57-67.

Stalker, K. (2007). Young disabled people. John, C. ve Ann, H. (Ed.), *Foundations of adolescence, risk and resilience* (1. ed.) (107-125). Great Britain: Scotprint.

Stice, E. S. ve Whitenton, K. (2002). Risk factors for body dissatisfaction in adolescent girls: *A longitudinal investigation. Developmental Psychology*, 38(5), 669-678.

Tan, S. Y. ve Yew, W. P. (2012). The relationship between body dissatisfaction and eating disorder among exercises. *SEGİ Review*, 5(1), 132-156.

Terzian, M. A., Moore, K. A. ve Constance, N. (20014). Transitioning to adulthood: The role of adolescent depression and suicidal ideation. *Child Trends Research Brief*. 45, 1-10.

Þorvarðardóttir, E. (2014). *Adolescents with physical disabilities and their wellbeing and peer relationships within secondary schools in Iceland*, Unpublished master's thesis, Reykjavik University.

Tylka, T. L. (2004). The relation between body dissatisfaction and eating disorder symptomatology: An analysis of moderating variables. *Journal of Counseling Psychology*, 51 (2), 178-191.

United Nations International Children's Emergency Fund. (2013). *Rights of children and adolescents with disabilities* (ISSN 1816-7551). Panama: Regional Office for Latin America and the Caribbean Documentation Centre.

Wade, T. D. ve Tiggemann, M. (2013). The role of perfectionism in body dissatisfaction. *Journal of Eating Disorders*, 1(2), 1-6.

World Health Organization. (2011). *World report on disability* (ISBN 978 92 4 156418 2). Geneva: WHO Publications.

Yavuzer, H. (2008). *Çocuk psikolojisi* (31. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

EKLER**EK.1.** Engel Durumuna Göre Katılımcılara Uygulanan Mevcut Ölçekler İçin Kullanılan Analiz Testleri Ve Bu Testlerin Sonuçları Tablosu

Hipotez	Uygulanan Ölçek	Analiz Testi	Engel Durumu	n	Ortalama Değeri	p	Fark
Bedensel engelli ergenlerin depresyon düzeyi, bedensel engelli olmayanların depresyon düzeyinden daha yüksektir.	Beck Depresyon Ölçeği	Mann-Whitney U Testi	Engel Var	45	57,36	0.00	✓
			Engel Yok	45	33,64		
Bedensel engelli ergenlerin sosyal görünüş kaygısı düzeyi, bedensel engelli olmayanların sosyal görünüş kaygısı düzeyinden daha yüksektir.	Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	Bağımsız Örneklem T-Testi	Engel Var	45	49,2	0.00	✓
			Engel Yok	45	33,13		
Bedensel engelli ergenlerin vücut algılarından sağladıkları tatmin düzeyi, bedensel engelli olmayan ergenlerin vücut algılarından sağladıkları tatmin düzeyinden daha düşüktür.	Vücut Algısı Ölçeği	Mann-Whitney U Testi	Engel Var	45	37,17	0.00 2	✓
			Engel Yok	45	53,83		

✓: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark var ($p < 0,05$); ✗: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark yok ($p > 0,05$)

EK.2. Engelli Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere, Mevcut Ölçekler Bağlamında Uygulanan Analiz Testleri Ve Sonuçları Tablosu

ENGELLİ BİREYLER

Uygulan an Ölçek	Demografik Değişkenler			n	Ortalama Değeri	Analizde Kullanılan Test	p	Fark
Beck Depresy on Ölçeği	Cinsiyet	Kadın	24	18,63	Bağımsız Örnekleme T-Testi	0,59	x	
		Erkek	21	17,19				
	Yaş	15 Yaş Altı	14	20,57	Mann-Whitney U Testi	0,40	x	
		15 Yaş Ve Üzeri	31	24,10				
	Kardeş Sayısı	0	6	21,17	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,27	x	
		1	19	16,21				
		2	9	21,89				
		3 Ve Üzeri	11	16,00				
	Anne Eğitimi	İlkokul	20	21,75	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,00	✓	
		Ortaokul	13	11,31				
		Lise Ve Üzeri	12	18,83				
		İlkokul	12	18,75				
	Baba Eğitimi	Ortaokul	13	17,08	Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,89	x	
		Lise Ve Üzeri	20	18,05				
		1000 TL ve altı	2	11,00				
		1000-2000 TL	16	20,75				
	Gelir Düzeyi	2000-3000 TL	22	16,86	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,34	x	
		3000 TL Ve Üzeri	5	16,60				
Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	Cinsiyet	Kadın	24	51,92	Bağımsız Örnekleme T-Testi	0,19	x	
		Erkek	21	46,10				
	Yaş	15 Yaş Altı	14	46,07	Bağımsız Örnekleme T-Testi	0,37	x	
		15 Yaş Ve Üzeri	31	50,61				
	0	6	58,33	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,19	x		
		Kardeş	1				19	48,79
	Sayısı	2	9	53,33				
		3 Ve Üzeri	11	41,55				
	Anne Eğitimi	İlkokul	20	48,90	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,53	x	
		Ortaokul	13	46,15				
		Lise Ve Üzeri	12	53,00				
		İlkokul	12	50,33				
	Baba Eğitimi	Ortaokul	13	46,38	Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,73	x	
		Lise Ve Üzeri	20	50,35				
		1000 TL ve altı	2	23,75				
		1000-2000 TL	16	23,75				
	Gelir Düzeyi	2000-3000 TL	22	22,16	Kruskal Wallis Testi	0,98	x	
		3000 TL Ve Üzeri	5	24,00				

✓: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark var ($p < 0,05$); x: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark yok ($p > 0,05$)

EK.2. Engelli Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere, Mevcut Ölçekler Bağlamında Uygulanan Analiz Testleri Ve Sonuçları Tablosu (devam)

ENGELLİ BİREYLER

Uygulanan Ölçek	Demografik Değişkenler		n	Ortalama Değeri	Analizde Kullanılan Test	p	Fark
Vücut Algısı Ölçeği	Cinsiyet	Kadın	24	122,92	Bağımsız Örneklem T-Testi	0,10	x
		Erkek	21	137,43			
	Yaş	15 Yaş Altı	14	25,54	Mann-Whitney U Testi	0,38	x
		15 Yaş Ve Üzeri	31	21,85			
		0	6	14,17			
	Kardeş Sayısı	1	19	25,37	Kruskal Wallis Testi	0,10	x
		2	9	17,94			
		3 Ve Üzeri	11	27,86			
	Anne Eğitimi	İlkokul	20	129,45	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,14	x
		Ortaokul	13	140,85			
		Lise Ve Üzeri	12	118,00			
	Baba Eğitimi	İlkokul	12	22,38	Kruskal Wallis Testi	0,94	x
		Ortaokul	13	24,12			
		Lise Ve Üzeri	20	22,65			
	Gelir Düzeyi	1000 TL ve altı	2	37,50	Kruskal Wallis Testi	0,20	x
		1000-2000 TL	16	19,53			
		2000-3000 TL	22	25,16			
		3000 TL Ve Üzeri	5	18,80			

✓: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark var ($p < 0,05$); x: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark yok ($p > 0,05$)

EK.3. Engelli Olmayan Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere, Mevcut Ölçekler Bağlamında Uygulanan Analiz Testleri Ve Sonuçları Tablosu

Uygulanan Ölçek	Demografik Değişkenler		n	Ortalama Değeri	Analizde Kullanılan Test	p	Fark	
Beck Depresyon Ölçeği	Cinsiyet	Kadın	29	25,07	Mann-Whitney U Testi	0,15	x	
		Erkek	16	19,25				
	Yaş	15 Yaş Altı	15	18,00	Mann-Whitney U Testi	0,07	x	
		15 Yaş Ve Üzeri	30	25,50				
	Kardeş Sayısı	0	2	4,00	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,61	x	
		1	18	11,06				
		2	12	11,08				
		3 Ve Üzeri	13	9,54				
	Anne Eğitimi	İlkokul	14	22,36	Kruskal Wallis Testi	0,90	x	
		Ortaokul	13	22,15				
		Lise Ve Üzeri	18	24,11				
	Baba Eğitimi	İlkokul	14	26,07	Kruskal Wallis Testi	0,52	x	
		Ortaokul	7	19,79				
		Lise Ve Üzeri	24	22,15				
	Gelir Düzeyi	1000 TL ve altı	3	31,33	Kruskal Wallis Testi	0,02	✓	
		1000-2000TL	15	23,10				
		2000-3000TL	16	15,75				
		3000 TL Ve Üzeri	11	31,14				
	Cinsiyet	Kadın	29	33,41	Bağımsız Örneklem T-Testi	0,76	x	
		Erkek	16	32,63				
	Yaş	15 Yaş Altı	15	30,60	Bağımsız Örneklem T-Testi	0,18	x	
		15 Yaş Ve Üzeri	30	34,40				
	Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği	Kardeş Sayısı	0	2	32,50	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,51	x
			1	18	35,11			
2			12	30,00				
3 Ve Üzeri			13	33,38				
Anne Eğitimi		İlkokul	14	29,86	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,08	x	
		Ortaokul	13	37,46				
		Lise Ve Üzeri	18	32,56				
Baba Eğitimi		İlkokul	14	32,71	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,28	x	
		Ortaokul	7	38,00				
		Lise Ve Üzeri	24	31,96				
Gelir Düzeyi		1000 TL ve altı	3	36,83	Kruskal Wallis Testi	0,25	x	
		1000-2000TL	15	20,53				
	2000-3000TL	16	23,88					
	3000 TL Ve Üzeri	11	21,32					

✓: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark var ($p < 0,05$); ×: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark yok ($p > 0,05$)

EK.3. Engelli Olmayan Katılımcılara Ait Demografik Bilgilere, Mevcut Ölçekler Bağlamında Uygulanan Analiz Testleri Ve Sonuçları Tablosu (devam)

Uygulana n Ölçek	Demografik Değişkenler		n	Ortalama Değeri	Analizde Kullanılan Test	p	Fark
ENGELLİ OLMAYAN BİREYLER	Cinsiyet	Kadın	29	20,57	Mann-Whitney U Testi	0,09	x
		Erkek	16	27,41			
	Yaş	15 Yaş Altı	15	26,53	Mann-Whitney U Testi	0,20	x
		15 Yaş Ve Üzeri	30	21,23			
		0	2	151,50			
	Kardeş Sayısı	1	18	143,78	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,87	x
		2	12	146,25			
		3 Ve Üzeri	13	149,69			
	Vücut Algısı Ölçeği	İlkokul	14	23,75	Kruskal Wallis Testi	0,97	x
		Anne Eğitimi	13	22,58			
		Lise Ve Üzeri	18	22,72			
	Baba Eğitimi	İlkokul	14	146,64	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,94	x
		Ortaokul	7	143,86			
		Lise Ve Üzeri	24	147,17			
	Gelir Düzeyi	1000 TL ve altı	3	150,00	Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Testi	0,08	x
		1000-2000 TL	15	146,13			
		2000-3000 TL	16	154,75			
		3000 TL Ve Üzeri	11	134,00			

✓: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark var ($p < 0,05$); x: İstatistiksel açıdan anlamlı bir fark yok ($p > 0,05$)